

K. Lepilov

F 25
aj. v.

Voolimine kodus ja koolis

Käsiraamat õpetajaile ja kasvatajaile

K./Ü. „Loodus“, Tartus

1927

A 25.
ep. u.

Voolimine kodus ja koolis

Vuokinnin kottas ja kottis

A-5578

A 25
ep. v.

K. Lepilov

Voolimine kodus ja koolis

Käsiraamat õpetajaile ja kasvatajaile

illustreeritud ülesvõtetega õpilaste töist

3. trüki järele
L. O.

1920 K. Ü. „LOODUS“ 1930
ANNETAS KOOLIDELE
315000 KR. VÄÄRTUSES RAAMATUID 418000
EKS., NENDE HULGAS KA KAESOLEVA TEOSE
Ülemaks kui hõbevõra,
Kullimaks kui kultakoormat
Tuleb tarkust tummistada.

K. Ü. „Loodus“, Tartus
1927

K. Lepilov

Voolimine kodus ja koolis

K.Ü. „Looduse“ keeleline korrektor M. Bekker

TARTU ÜLIKOOL
RAAMATUKOGU

G. Roht'i trükk, Tartus 1927

33135964

Käesolev raamat on määratud õpetajaile ja kasvatajaile voolimiskava ja -tehnikaga põhjalikumalt tutvumiseks, et viia kasvandikke õigele vormi tundmaõppimisele.

Vormi tundmine ja sellest arusaamine ei ole üksi intelligentse inimese tarvidus, — vaid osutub tugevaks toeks ka paljude teiste ainete õppimisel.

Siinjuures toonitan eriti kunstilise kasvatuses tähtsust ja inimese hinnalisema vaimuomaduse — loomisvõime — ettevaatlikku arendamist.

Raamatu kaudu on üldse raske kõnelda kunstist, siiski püüan selgitada ka neid tehnilisi võtteid, mis muidu ainult asjatundjaile arusaadavad. Ja et käesolev raamat võiks abiks olla ka iseõppijaile ja asjast huvitatuile, — selleks on mahutatud lõppu eriline peatükk — „Voolimise iseõppimine“.

Laste looming ja voolimine.

Kõneldes laste kunstilisest kasvatuses peame kõige pealt ütlema, et ei saa seda mõelda kui miskit erilist, kogu kasvatus-süsteemist eraldatavat. Überpöörduvalt, kunstielemendid peavad leiduma lapsele kättesaadaval kujul igal pool teda ümbritsevas elus. Loodus ja kunst — need on kaks võimsat tegurit kunstilises kasvatuses. Inimene-kasvataja ja -juhataja on vaid vahetalitaja ja aitab kaasa enam-vähem täielikumale ja intensiivse-male arenemisele. Kuid sama vahetalitaja osa ongi iseenesest üliväga keeruline.

Iga kasvataja peab oskama objektiivselt läheneda lapses avalduvale andele, ei tohi peale sundida omu isiklikku maitset; peab äratama tas armastust kõige ilusa vastu ja sel kombel rikastama ta elu suurejooneliste ilu nautimisist tingitud elamusiga.

See objektiivsus kunsti mitmekesiste voolude ja meie sümpaatiatunde puhul ühele neist on vahest raske, siiski väga tarvilik. Sest lapseiga kannab eneses palju omapärasust ja avalikku naiivsust, nimelt seda, mis nii hinnaline loomisaval-dusis. Et inimese loov töö algab juba lapsepõlves, on enam kui kindel. Oma meile naljakad näivais jooniseis ja savist, puust, paberist, papist ning korgist esemeis loob laps temale senini tundmatuid vorme. Olgu need inimesed, loomad, majad või puud, olgu nad sarnased teiste laste tööga või tuletagu meelde täiskasvanute saavutusi, — ikkagi on nad loomisvõime avaldused.

Elementaarsete skeemiliste vormide abil püüab laps juba 2—3-aastaselt väljendada oma mõtteid, tundmusi ja meeleolu.

Teame, et leidub vanemaid ja kasvatajaid, kes eitavad lapse teadlikult-loovat tööd nii varases eas ja ütlevad, et laps teeb tõesti midagi ainega, kuid ta kätest tuleb välja midagi arusaamatut, mis tõendab teadvuseta teotsemist.

Ei saa leppida alati sellega.

Tähelepanekud laste juures näitavad, et paljugi meile täiskasvanuile arusaamatut pärast tähelepanelikku vaatlevat järelemõtlemist ja kõnelemist lapsega saab arusaadavaks ja veel enam — veendume selles, et käesoleval juhul on avaldatud teatav kindel mõte.

Mingisugune esimesel pilgul vaadates vormitu savitükk või puukoor on korraga loom! Pärast lapse seletusi aimate sarnasust nimetatud loomaga ja tunnete skeemi, mida üksnes tema on osanud kujutada.

Täiskasvanud kunstnikku mõistate kergemini, sest et ta opereerib meile lähedaste ja arusaadavate skeemidega, kuna väike kunstnik räägib omal, lapse keelel.

Õppige teda tundma ja paljugi avaneb teile. Ja ometi määratu hulk täiskasvanuid ei oska või ajapuudusel ei õpi aru saama laste loomeavaldusist. Tarvitseb ainult näiteks võrrelda laste primitiivset voolimist naiivse vahetpidamata kõnelemisega. Võõras, kes teie last veel ei tunne ega ole harjunud ta kõnega, ei saa aru sest jutust, kuna teie teda hästi mõistate.

Meie, alati ühes elades, oleme õppinud ta keele ja teatavad väljendusviisid. Samuti on ka joonistamises ja voolimises.

Olgu see naiivne, meile vähemõistetav lapse looming teatud määral ka järeleaimamine; ammutagu ta ainet ja kuju kõigest ümbritsevast — on ju kunst sündinud järeleaimamisest ja opereerib alalõpmata kujudega ümbritsevast loodusest — teda peab hindama ja kultiveerima.

Laps mängib — see ei tähenda veel, et ta ei teotse. Mäng — see on lapse töö ja valdab ta mõtteid samuti kui meid kõige tõsisem tegevus.

Vaadake, milline tähelepanu kehastus on ta, kui, kumardudes lauale savitükikesega käes, meisterdab koerakest või maja. Ta ei näe ega kuule midagi peale oma töö. Ja korraga heidetakse niisugune töö nurka. Olen näinud lapse pisaraid, kui tema saavutus hävitati ta enese nähes. Ent peame tunnistama, et me küllalt mõtlikud ei ole valu suhtes, mida valmistame väikesele loojale, hinnates ta töö tagajärgi kui tühiseid, mis tähelepanu ei vääri.

Loomisanded — need on inimhinge hapramad võsud ja nõuavad kõige õrnamat ning tähelepanelikumat kohtlemist.

Tarvitseb vaid lapse loomingut naerda või laitvalt arvustada, ja see kustub inimeses jäädavalt või takistub tunduvalt ning jääb kängu.

Kui palju on tunnistanud täiskasvanud inimesed, kes lapsepõlves püüdsid kunstega tegemist teha, kuidas neid selles hirmutati ja isegi hoopis eemale peletati kunstist.

Väärtuslik on lapse-eas see algatus ja julgus, millega nad asuvad loovale tööle.

Küsige 5—6-aastaselt lapselt, mida ta mõistab joonistada ja voolida, vähematki kahtlemata vastab ta — „kõike“. Aastate ja enesearvustamisega kaob see julgus, ent kaob üksnes sel juhul, kui oli takistus õpitöös või oskamatu ümberkäimine.

Normaalseil tingimusil, järelemõtlikkuse puhul laste tööde suhtes, see julgus ei kao — ümberpöörduvalt ta annab kindlaid tagajärgi. Paljude aastate kogemusest tean, et, püüdes kasvatada mitte kunstnikku, peame viima inimese võõra loomingust arusaamisele. Ja see on võrratu tähtis. Ta rikastab inimese vaimu ja avab talle puhta naudingut allikad.

Oma vabus tõis varasemal aastail teeb laps kõiki asju ja kõik tuleb tal omamoodi välja. Ta vaade asjule on teisem

kui täiskasvanul, seepärast ka ta kujutus teine. Luues asja lihtsustab ta, stiliseerib loodust. On silmapaistvalt individuaalne ja näib, et ta võib arenemises täiusele jõuda, minnes vaid seda teed. Tal tõusevad arenemisega ühed ja teised küsimused, millega ta õpetaja poole pöördub selgusele jõudmiseks. Viimase ülesanne seisabki minu arvates selles, et vastu tulla lapse küsimusile — määrata õiget teed ta arenemisele.

Täiskasvanuil on kolm suhet lasteloomingusse: esimene — erapooletu — kui vanemad ja kasvatajad ei pööra vähematki tähelepanu sellele, millega teotseb laps, kui ta vaid neid rahule jätab ja ei jonni; teine, arvustavalt eitav — kui suured põrmugi ei hinda laste tööd, avaldavad oma halvaks panemist; viimaks kolmas, mida nimetan liiga kiitvaks, kus lapse iga väiksem tegevus äratav vaimustust ja kiitust ülemäära.

Esimene suhe on vahest kõige vähem kahjulik. Seal vähemalt last ei segata, kuna teine ja kolmas neist kõrvaldavad lapse töölt või teevad talt isemeelse enesearmastaja, keda elus ootavad vaid pettumused ja kibedus.

Tundlik kasvataja peab leidma loomuliku kesktee lapse loomingu suhtes, selleks peab viimast tundma õppima, igaükselt vaatlama. Vastuseid otsijad leiavad muidugi mitte vähe hinnalist Kerschesteiner'i, Löwenstein'i ja Lamprecht'i, Selli, Ricci ja Lombroso töödes, kuid see ei kõrvalda kaugelki elavate laste tegevust, nende individuaalse loomingu vaatlemise tarvidust.

Laste loomingu põhjalik tundmaõppimine algas ammu; ammu juba korjatakse laste vabu töid. Tuleb väga hinnata neid kollektioone, mis kujutavad enesest ühe lapse töid kronoloogilises järjekorras. On tõsi, et algaste on õpetamises kõige raskem. Muidugi klassis õpetamine on kompromiss. See õpetusviis on möödapäästamatu ja tal on ka oma head küljed; distsipliinib inimest, näitab talle oma kohta teiste hulgas, ühendab seltskondlikule ja kollektiivsele tööle.

Mis puutub kujutavate kunstide ossa igapäevases elus ja laste tegevuses — ei näita tähelepanekud mitte ainult laste suurt huvi sellele, vaid ka loomulikke kalduvusi. Needsamad tähelepanekud tõendavad laste suurt püüet loomuliku kuju edasiandmiseks. Sageli ei lepi ta joonisega üksi, ta tahaks kujutada asja ennast kogu ümbermõõdus, ja püüab edasi anda mõeldavat vormi leiva, savi, kiti ja lume abil.

Ja sageli õnnestub tal nii paremini kui joonisel.

See ongi arusaadav: lapse vabast tööst näeme, et ta püüab kujutada asja nii, millisena ta teda ise tunneb, ja paneb voolimisse oma oskused. Siin ei anna ta edasi nagu joonises — ainult asja kujutlust, vaid kogu ta tõelise vormi. Säärane edasiandmis-viis on lapsele arusaadavam ja lähem kui joonistamine, sest töö tagajärg on reaalsem — mida võib kõigist küljist vaadelda ja katsuda.

Näiteks tassi ja maja on lapsel palju kergem voolida kui joonistada, sest viimane kujutusviis nõuab ringi perspektiivi ja kaugenevate täisnurkade edasiandmise oskust.

Üldse lapsi avatleb voolimisele loomistarve. Teame ju kõik, et nad väga armastavad midagi meisterdada, ja voolimine rahuldab teataval määral seda õigustatud püüet.

Sageli näeme endi juures tahtmist meid huvitavat asja kätega katsuda. Rahuldumata nägemistajumusest tahame puutuda asja, et rikastada oma kujutlust sellest kompimise teel.

Kui joonis on graafiline vormi õppimine, siis loetakse voolimist parimaks kompimise teel vormiga tutvumiseks.

Esimesed elementaarsed katsed voolimises on vaid väliste tunnete ja muljete täpsuse arendamise abinõuks, mis kasvan-dikke pikkamööda, arenemisele vastavalt viib kui mitte täielikule, siiski tõsisele võõra loomingust ja skulptuurist arusaamisele.

Kes vähegi on voolinud, vaatleb palju teadlikumalt ja järelemõtlikumalt skulptuurteoseid.

See on nii ka teistel kunstialadel. Sel teel loome kunstiliselt arenenud seltskonna.

Et põhjalikumalt mõista kunstiteoseid ja neist enam saada — peab tutvuma kunsti tehnikaga. See on aktiivne kunstilise kasvatus viis.

Sageli juhitakse tähelepanu sellele, et meie lapsed ja noorsugu töötavad vaid peaga, osates väga vähe kätega teha (Lai).

Vahest paljugi sellest, mis lapsed silmaga näevad ja millest neile tundes kõneldakse, konkretiseerub voolimise abil. See puutub eriti nooremaisse, kes peaasjalikult kujudega mõtlevad, kellel kujutus käib sõna eel.

Palju nähtusi ja asju loodusteaduse, geomeetria, maa-teaduse ja emakeele algõpetusest võib edasi anda savist, niihästi õpetajailt kui ka õpilasilt.

Vormi tundmine ja sellest arusaamine on tarvilik — ta osutub tugevaks toeks paljude käsitööde õppimisel.

Inimesest, kes nooreas vormi tundma õppis, saab hea, arusaaja meister. Ta ei piirdu vaid vana vormi mehaanilise kordamisega, vaid paneb oma töösse palju individuaalset, olgu see siis puuvoolija, pottsepp või mõni muu.

Ei ole kahtlust, et niipea kui joonistamine ja voolimine tungib rahva hulka, meie tööstus-saaduste väärtus tundubalt tõuseb, mis omakorda rahva tulundusellu hästi mõjub.

Käesoleval, uue kooli ehitamise ajal pannakse sellele, meie noorsoo isetegevuse ja loomise arendamisele suurt rõhku. Muudetakse õppekavu ja asetatakse neisse *voolimine kui omäne lapse loomule ja kasulik kasvatajaile. Seepärast määratagu talle vääriline koht teiste kasvatajate ja arendavate õppeainete hulgas.*

Voolimismaterjalest.

Pikkamööda kujunes perekonnis, koolieelseis asutisis ja kooles mõte anda lastele mingit ainet loovaks tööks. Neile antakse paberit, pliitsit, värve, pintsleid, kuid vähesed mõtlevad voolimismaterjalist. See ei olene niipalju jahedusest

selle aine vastu, kuivõrt puhtväliseist põhjusist — ta on tülikas. Peab ostma savi, raske on teda tuua; peab veega segama, milleski hoidma; saviga töötamine sünnitab teatud määral mustust; lapsed määrduvad ise, määrivad põrandat, vaja neid mõlemaid pesta. Üldse tülikas tegevus, kuid tähendab siis see, et tast peab ära ütlema? Muidugi mitte. Iga tööd tuleb hinnata mitte tülikuse vaatepunktilt, kuivõrt ta vaimlise ja ainelise kasu küljest.

Kuskil külas või alevis on halvem organiseerida normaalset õppetööd lastega, kuid kui inimesed ei ole loiud, võivad nad hulga takistusi ja saavutavad häid tagajärgi.

Suurlinna elanikel on vähem sekeldusi — nende teenistuses on kauplused, töökojad, muuseumid ja eriteadlaste elav jõud.

Mida mõistame voolimismaterjali all? Kõige pealt muidugi massi, millest võib voolida.

Kui tegemist on lastega — peab mass olema niivõrt pehme, et ta paindub nõrgas käes.

Vaatleme, millised ained leiduvad seks otstarbeks ja milline neist on kohasem lastele. Eriteadlased tarvitavad peenteks töödeks *vaha*, kuid see on niivõrt kõva, et võtab lastelt sageli igasuguse tahtmise voolimiseks. Pingutades kogu jõudu laps väsib ruttu. Seepärast ei või seda ainet soovitada ja tuleb isegi kahjulikuks tunnustada.

Viimaseil aastail on rohkem tarvitamist leidnud *plastiliin*. See on kuivamata, savist, rasvollustega segatud mass võrdlemisi pehmem vahast ja muutub käte soojusest painduvamaks.

Seda ainet leidub mitmes värvusevariatsioonis ja vahest seetõttu omabki palju poolehoidjaid. Tarvitades mitmevärvulist plastiliini võib laps mitmesuguseid asju edasi anda: nii näit. rohelisega taimestikku, halliga — maju, punasega — katuseid jne. Esimesel pilgul näib see materjal väga hea olevat; kord on ta ostetud ja pärast ei ole enam muret ta hoidmisega.

Plastiliini tarvitamine on aga seotud ka tunduvate ebaumugavustega.

Esiteks tuleb tähendada, et ta on kallis hinnalt. Kui laps voolib palju ja tahab oma töid alal hoida, siis nõuab see töö enam-vähem tunduvaid väljaminekuid.

Teiseks võivad tööd, alati pehmeks jäädes, kergesti oma vormi kaotada ja plastiliinist suuremas kogus eraldub eba-meeldiv lõhn.

Töö ajal kattuvad käed rasvaga, mis isegi seebiga pestes kohe ära ei lähe.

Viimaks muutub nii mitmevärvuseline plastiliin lapse käes ruttu üheks, halliks seguks.

Selle ainega töötamine õppeasutises ja suurema hulga lastega, kus kätepesemiseks vähe aega määratud, näib olevat võimatu, liiati tundub lastele enestelegi tülikas.

Kodus, perekonnas ja lasteaias vähema rühmaga töötades võib plastiliini tarvitada, ent siis muutub jälle keeruliseks tööde alalhoidmise ja alaliselt uue materjali muretsemise küsimus.

Kogemused näitavad, et soodsaim aine voolimiseks kõigis suhteis on kujurile valmistatav *savi*.

Tõsi, seda ei leidu valmis näol igas kohas. Sel juhul võib igaüks ise savi voolimiseks kõlvuliseks teha. Tuleb otsida ümbrusest liivata savi kiht, panna nõusse või kasti ja veega üle valada. Vett kallata niikaua, kuni see enam savvi ei imbu. Et savi hästi liguneks, torkame temasse kepiga auke. Nüüd valame liigse vee pealt ära, segame savi ja puhastame ta kivikesist ja muust kõrvalisest prahist. Läbisõtkutud savi paneme tükkidena tahenema.

Kui liigne niiskus on kadunud ja savi enam käte külge ei hakka — on ta valmis töötamiseks. On parem teda märjemalt tarvitada ennem kui palju kuivatada. Kaua kuivanud savi lõhkeb ja kaotab painduvuse. Alalhoidmiseks on kohaseimaid seest tsinkplekiga löödud kast, ka lihtne kast või toober, kaetud alati märja riidega. Siis on savi alati niiske

ja töötamiseks kõlvuline. Meie maal leidub mitmevärvuselise savi: kohati punast, rohekashalli ja muid. Värvus ei ole siin tähtis, vaid elastilisus.

Savi paremused teiste ainetega võrreldes on järgmised: esiteks ta on odavam teisist aineist ja igalt poolt saadav, teiseks, savi odavuse ja kõvenemise tõttu võib töid alal hoida ja soovikorral isegi põletada; tal ei ole mingit lõhna ja hästivalmistatud mass on niivõrt pehme, et ei nõua lihaste pingutamist ega jäta kätele ebameeldivaid jälgi; nad kattuvad nagu savitolmuga ja lähevad puhtaks külma veega pestes ka seebita.

Mis puutub värvusemuljete edasiandmisel, siis avanevad ka siin igasugused võimalused, sest nii märga kui ka kuiva savi võib hästi värvida. Kuivanult võib teda värvida akvarell-, email- ja liimivärvidega. Tuleb eelistada liimivärve nende pehme läike ja kerge valmistamisviisi tõttu. Võetakse maalivärve pulbrina ja segatakse vedela liimiga.

Peale savi tarvitame töö-abinõuna *steek*'i — puust, peasjalikult palmipuust pulgakesi mitmekujuliste otstega. Müügil on neid mitmesuguseid, kuid meie töö otstarbeks on küllalt ühest labidatoolisest ja teisest naasklikujulisest otsast.

Et elementaarse voolimise sihiks (millest ma räägin) on kompimise teel vormi tundmaõppimine, siis tuleb hoiduda igasuguseist abinõude tarvitamisest ja kasutada neid ainult äärmisil juhuseil — mõne töö lõpetamisel. On küllalt näidata üht *steek*'i voolijaile, ja õpilased teevad neid endile ise. Soovitage võtta kõvemad puud nagu kask ja saar.

Klassis voolimise ajal pannakse iga õpilase ette lauale tükk pappi, millel ta töötab. Voolitakse ka vanal tahvlil, lauaotsal, linoleumitükel jne., et hoiduda lauda määrimast. Üldse soovitamam on voolida erilises toas, kus õpilane võiks töötada seistes kõrge laua ääres; siin peaks olema kätepesemis-kauss, kast savi ja mõni riiul tööde alalhoidmiseks.

Tööst ülejäänud savi või ebaõnnestunud töid võib tagasi panna kasti. Ja kui on tarvilik juba kuivanud savi viia jälle

tööks kõlvulisse seisundisse, tuleb ta peeneks taguda, veega üle valada, hästi läbi segada ja üldse nii toimetada nagu varemini nimetasin.

Voolimine enne kooli-iga.

Kujutavate kunstide meetodilised juhtnöörid, mis koolet kasutada, puudutavad vaid möödaminnes koolieelset perioodi, kuna see nõuab kõige tundlikumat ja osavamalt juhtimist. Ent väikeste lastega on raskem töötada kui suurtega; siin peab targalt ja ettevaatlikult tungima laste hinge-ellu ja seda suudab vaid pedagoog-psühholoog.

Seepärast on päris loomulikud vanemate ja kasvatajate sagedased küsimused, kuidas toimida enne-kooliealiste lastega; kuidas reageerida nende loomisavaldule; millist materjali anda, kas jätta neid omapead teotsema või õpetada.

Kes on tähele pannud lapsi kuni 7—8 aastani, võib öelda, et siin ei saa kõnet olla süstemaatilise õpetamisest.

See on kujude ja mõistete kogumise aeg, kus laps kõigest tema tähelepanu köitvaist elunähtustest kestvaid muljeid saab, ja kasvatus-süsteem on kohustatud andma loomulikku tervet sihti lapse arenemisele.

Milline on siis terve, loomulik siht? Minu arvates seisab ta kõige pealt võimalikult kauemas rõõmurikka kuldse noorusaja alalhoidmises.

Olen alati imestanud vanemaid, kes püüavad lapsi vanemana näidata kui nad on. Näidates nende töid või rääkides mingist nende tegevusest tahavad üllatada. Ja suurima kiitusena ootavad hüüdu: „Imelik! Ta on teil nagu täiskasvanud!“ Milline kurb kiitus, olen alati mõelnud. Ons tõesti enneaegne vanadus armsam lapse teesklemata naiivsusest?

Ka kunstilise kasvatuses suhtes on see nähtus kahjatsemisväärne. Tahtmata tulevad meelde Karin Michaelis'e sõnad raamatus „Rõõmude kool“, kus ta ütleb: „lapse loomul on

enesest väga palju sugulust ja kokkupuutumispunkte suure kunstiga.“

Seepärast peab võimalikult kaua alal hoidma laste noorust ja nende naiivseid, kuid loomulikke avaldusi.

Ei püsi ju laps kunagi tegevuseta, ikka teeb ta midagi ja kunagi ei näe te teda ristiskästel istuvat. Sageli läheb ta ema juurde ja küsib, mis jälle teha — niivõrt on ta tegev.

Seal siis ongi tarvis mõelda, mida anda lapsele vabaks tööks.

Harilikult antakse neile juba valmis mänguasju, jättes tähelepanemata lapse enda loomistarvet.

Juba 2—3-aastasele lapsele võib, mänguasjade kõrval, anda tükikese savi või plastiliini — tehku sellega mis tahab.

Esialgu muidugi katsub laps savi muljuda, tahab teada ta järeleandlikkust ja oma jõudu, kuid varssi tulevad ta kätest juba teadlikumad asjad. Vahest on nad täiskasvanuile alguses arusaamatud, nagu omal ajal lapse kõneleminegi; see ajajärk ei kesta kaua. Varssi tunnevad ka suured ära lapse voolitud hiirekese, jänese, maja ja teised esemed.

Sageli püüavad lapsed asuda tööle, mida võimatu on plastiliselt kujutada. Asjata on neile selgitada seda võimatust; lastagu neil katsuda, — siis läbiviimatus ise veenab neid.

Nii näiteks püüavad nad kujutada puud, vett jne. Nähes katse asjatust rahuldavad nad täieliselt kujutatavate asjade värves edasiandmisega. Ei tee viga, kui siin ei rõhutata skulptuuri printsiipe — looming jääb ikka loominguks ja arendab juba enesest inimese hinge-elu tähtsamaid külgi.

Ent kui vaatleme käesoleval juhul voolimist kui mõtte edasiandmise abinõu, kas ei ole see siiski ükskõik, kui mulje on edasi antud mitte just puhtskulptuurilisil võtteil.

Võimalik, et laps, saades materjali voolimiseks, ei tee sellega esialgu midagi; vahest ta ei teagi, mis sellega teha. Selleks tuleb algatusena lapse nähes voolida mõni ta arusaamisele lähedal seisev asi.

Olgu need teie saavutused skemaatilised — see ei ole tähtis; teie ei saa oma tööd veel lõpetadagi, kui kuulete lapselt juba asja nime ja temas ärkab huvi ja püüe nähtust järele aimata. Alguses kordab ta seda, mida katseks näitavate, kuna pärastpoole juba teisi asju püüab edasi anda.

Kõneldes seesugusest lapse töötahtmise mõjustamisest mõtlen vaid 3—4-aastaseid, vahest veel nooremaidki, ses ajajärgus, mil ei ole veel kardetav last uuele tööalale juhtida. Väga kasulik on asetada niisugust väikest omasuuruste või vähe vanemate hulka, kus ta alguses teiste tööd vaatleb, siis ise voolima hakkab ja nimelt seda, mis enam meeldib, või aimab järele teiste töid.

Katsed ja tähelepanekud näitavad, et 9—10-aastased lapsed ei saa veel looduse järele töötada. Nad ei oska küllalt hästi tähele panna ega nähtut edasi anda. Kerschensteiner kõneleb 300 tuhande joonise tundmaõppimisel oma raamatus: „Lapse kunstilise loomingu arendamine“, — et see oskamatus kestab isegi kuni 11. aastani.

Kuigi panete selle-ealisele lapsele mudeliks mõne asja, ei vaata ta seda ja lepib vaid esimese kiire muljega. Kangekaelne sundimine ikkagi looduse järele voolida osutub vägivallaks ja ei anna häid tagajärgi. Laps selles eas, s. o. kuni 9. aastani, tabab ja annab edasi asja üldist iseloomu ja tõukejõuks ei ole loodus, kuivõrt enda kujutlused. Ta rahuldub primitiivsema visandiga, kui see vaid teatavat mõtet kujutab.

Kui enne-kooliealisel lapsel ei tule looduse järele töötada, tekib küsimus, kuidas peab ta siis voolima? — Peaasjalikult enesest. Ta väheldasest kujutluste-tagavarast jätkub küllaldaselt loovaks tööks.

Enne ja kõige enam olgu ta piiramata ülesande valikus voolimiseks. See oma tahtmise järele või *vaba voolimine* on üks väikeste laste armsamaid ajaviiteid.

Arvan, et keegi ei mõtle anda 3—5-aastasele mingit ülesannet.

Sel ajal on ta kõige vabam inimene, kes ei tunne sea-
dusi ega sunduslikke eeskirju. Kui ta ka muis arvamises ja
kombeis kuidagi suuremate ja vanemate autoriteeti tunnustab,
on ta oma töö piires — mängus, joonistamises ja voolimises —
täieline isand. Selles elementaarkunstis peegeldub kogu ta
huvide ilm.

Ta loomingust näete juba sõnadeta, mis valdab last
käesoleval pilgul, millest ta mõtleb ja veel enam — näete,
millisest vaatepunktist läheneb ta ümbritsevaile asjule. Ühe
juures näete huvi inimeste ja loomade vastu, kuna teine ku-
jutab vaid maju ja seeni.

Mäletan üht last, kes voolis ikka hulga seeni — üks
suur ja teised väikesed. Suurt nimetas emaks ja väikesi pisu-
kesteks lasteks.

Toon teise näite laste joonistamisest: Ühes maakohas
andsid mulle tütarlapsed mingisuguseid jooniseid kirjult rõi-
vastatud ja paeltega patses neidudest; teised joonistasid maja
akendele lillepotte ja kardinaid. Nähtavasti ei huvita vähe
neid tütarlapsi mõte kauneist rõivaist ja akna-ilustusist.

Peab nägema, millise vaimustusega nad seda, oma
ideaali, kujutavad. Kas see ei ole loov töö? Rõõm on näha
oma tegevusest nii huvitatud last.

Seepoolest ongi laste vabad tööd nii hinnatavad, ja
püüdke võimalikult kauemini neis alal hoida seda tungi loovale
tööle. Küllalt on veel aega töötada vanemate eeskirjade järele.

Ei ole midagi imelikku ses, kui laps sageli pikemat aega
voolib aina seeni või maju. Tema loomingus, samuti kui
suuril, on ajajärke, mil üks või teine aine ja kuju enam kütkestab.

Nähtav ühetoonilisus viib kujutatava täielisemale tund-
misele ja sügavamale ta olemisse tungimisele.

Lapsed elavad üle lõpuni, tunnevad läbi üht, neid küt-
kestavat — ja lähevad siis ise üle teisele esemele. Nii tuleb
silmapilk, mil esimene on põhjani ammutatud ja mingi uus
sama meeldiv valdab jälle ta tähelepanu.

Kardan väga liiga varajast sundimist ja eriti lapse loomis-avaldusisse mõjumist.

Siis vaid, kui laps küsib, mida voolida, võib talle anda teem.

Need ülesanded enne-kooliealistele lastele võivad olla kahesugused; kas üksikud neid huvitavad asjad või terved pildid ja stseenid.

Esimene voolimisviis, kui lapsed voolivad neis tekkinud kujutluse järele, asja ennast nägemata, nimetatakse *kujutluse järele* voolimiseks.

Nii voolivad lapsed seeni, aedvilja, puuvilja, loomi, maju jne.

Sealjuures antakse edasi muidugi kujutatava asja individuaalsete omadusteta üldtüüp.

Nad voolivad üldse seent ja üldse pirni, mitte seda seent ja pirni, mida neile vast näidati. Asja individuaalsete omaduste edasiandmine on võimalik vaid siis, kui asutakse voolimisele looduse järele.

Nüüd kasvataja osast ses töös.

Kõige pealt peab olema väga ettevaatlik ülesandeis. Peab hästi tundma lapse huviringi, et leida talle parajat asja või ainet; nimetada säärast, mis oleks kaasakiskuv sisukuselt, ja siis anda vabadus ta isiklikule aine tõlgitsemisele. Teie, näiteks, tegite ülesandeks voolida koera, kuid laps tahab juurde lisada koerakongi, nõu, millest loom sööb ja muid asju. Sageli juhtub, et antud ülesanne ootamata, assotsiatsiooni põhjal, viib lapse koguni uuele ülesandele.

Nõuda, et laps täidaks teie ülesandeid, ei tarvitse.

Ka siin, ses ülesantud töös, võimalikult mitte sundida ja vähem arvustada. 3—4-aastasele on vali arvustamine arusaamata, otse kahjulik, kuna vanemale lapsele seda ettevaatlikult ja heatahtlikult võib öelda.

Lapse loova tegevuse esimesed võsud on väga hellad, ja kardetav on nendega alguses oskamatult ümberkäimine.

Kui teete lastele märkusi vigade suhtes kujutluse järele voolimises, siis igal juhul ärge tehke seda suuliselt, vaid võtke

näiteid loodusest. Kui on voolitud inimene võrratult pikkade kätega või aknad majal uksest suuremad, siis näidake ta oma kätele ja naabri maja akendele, ustele järelduste tegemiseks.

Õeldust ei või veel järeldada, et kõiki laste töid peab kiitma või arvustama. Õpetaja märkused on kohased vaid harva, või neil juhuseil, kui laps ise küsib.

Kui juba teete lastele ülesandeks midagi voolida, nime- tage asju, mis saviga töötamisel läbiviidavad. Ent igaüks mõistab, et metsast ja õunast saab vaid viimast voolida.

Tuleb nimetada asja, kus juba aine ja vorm üksi, värvi- mata, annab ta tõeliku kujutuse.

Üksikute asjade kujutluse järele voolimist võime siduda kõnede, jalutuskäikude, lugemise, muuseumide ja näituste vaatamisega.

Ütleme, näiteks, et käisime lastega metsas — nägime seal seeni, linnupesi, sisalikku; need asjad võivadki olla voolimisaineks; sügisel on selleks enesestki mõista aed- ja puuvili ja pärast pühi — jõulupuu-ehed kohased. Sääraseid töid näeb sageli koolide ja lasteaedade näitusil.

Kõiki nii mitmekesiseid aineid voolimiseks ei saa ju ette näha.

Üksikuist enne-koolialistele lastele huvitavaist asjust nimetan järgmisi: seen, õun, pirn, kõrvits, porgand, redis, peet, sibul, maja, jänes, hiir, koer, elevant, kilpkonn, sisalik, konn.

Kordan, et alati ei vooli laps üksikuid asju, — sageli seob ta neid terveks pildiks.

Sellest ei tule neid hoida ja luulelendu piirata.

See on kujutluse järele voolimise materjal enne-kooli- alistele lastele ja iga õpetaja asi on seda oma tahtmise järele teatud järjekorda seada või teiste õppetöödega siduda.

Teine, ülesande järele töötamine, on tervete piltide, n. n. „illustreeriv voolimine“.

Oma vabus töis pööravad lapsed suurt tähelepanu illustratsioonile. Nad tahavad kujutada üksikuid asju mingi-

suguse mõttega seotult, mille tulemuseks on sageli kaunis keeruline pilt.

On patt kasutamata jätta seda laste võimist, mis toetatult aastate jooksul kaob.

Peale muu annab ta ilusa juhuse kollektiivtööks, s. o. kui kõik võtavad osa ühe ülesande täitmisest. Siinjuures on huvitav öelda paar üldist sõna sest üldisest tööst.

Kõik, kellel kord tegemist olnud lastega kooles või muus asutisis, teavad, kui hooletud ja tähelepanematud on õpilased naabri töö vastu. Sõbra mahakukkunud vihule peale astuda või ta raamatule tinti paisata on harilikud nähtused nende vallatusis.

Juhtub ka voolimises, et üks õpilane müksab teist käest, kui viimane oma voolitud asja kannab. Tagajärjeks muidugi rikutud või koguni hävitatud töö.

Just sellele vastutõtamiseks tuleb laialt kultiveerida kollektiivtöid, s. o. seesuguseid töid, mille täitmisest kõik osa võtavad.

Igaüks teeb mis võib ja mis kellelegi jõudumööda.

Sel kombel täidetud töö on kõigist ühevõrra hinnatav ja seega hoitud meelega rikkumisest. Ta alalhoidmist valvab kogu rühm. Selles ühes üldises on osa igaühe tööst.

Ja lapsi säärasele tööle viia on väga kerge. Tarvitseb vaid näidata, kuidas voolitakse maja ja mõttele juhtida, kõigist majakesist küla või talu kokku seada — ja pilt ongi valmis.

Laste arutatavad asjad ja nähtused ümbritsevast elust kipuvad ise, kui täiendav, fikseeritud mulje, plastiliseks kujutuseks. Näiteks, kui lastel on olnud juhust tutvuda rongiga, võivad nad ta ühiselt voolida. Ühed teevad vaguneid, teised vedurit, kolmandad rööpaseadjat; pärast teevad ühiselt tee, panevad kepikesist telegraafitulbad, niidist traadi, ja pilt on valmis; viimaseks tuletatagu meelde, millist värvi olid reisi-jate, kaubavagunid ja vedur. Värvigu nad ja pangu tee! See töö meeldib lastele üliväga.

Niisuguste üldiste illustreerivate tööde hulka kuuluvad küla, linn, rong, hiirte hulk põrandal all, jäneste pere jne.

Vähemas suuruses ja asjade arvult enam piiratud ülesandeid võib ka igale üksikule õpilasele anda. Sel kombel võivad illustratiivsed tööd olla ühised kui ka individuaalsed; viimasel juhul töötab igaüks ise oma ülesandega. Ka siin peab olema tundeliselt vastutulelik lapse huvidele ja pakkuma talle lähedat ja arusaadavat ainet. Peab aitama lastele rõhutada kujukamat silmapilku igas ülesandes. Seega tahan öelda, et iga kord ei leia ta ise küllalt ilmerikast kohta illustratsiooniks. 6—7-aastasega võib selle üle läbi rääkida, kuna nooremaile täieline vabadus jäetagu.

Illustreerivaid töid ärgu täidetagu üksnes ülesande järele. Enne-kooliealistele lastele peab andma üldse enam vabadust, ja alles siis ainet andma, kui laps seda ise ei leia ja ülesannet palub.

Kui töö on täidetud, seisab juhataja ülesanne laste tähelepanu loogilisile puudusile juhtimises; näiteks, et rebasel peab olema suur karvane saba, et vagun on telegraafitülbast madalam jne. Tõsi, et need tähelepanu juhtimised ei küüni iga kord lapse teadvuseni. Teatud ajani ei arvesta ta neid, kuid mõte on ikkagi juhitud vaatluse sihis.

Muidugi laps ei anna edasi kujutatavat asja täpsalt — ta lihtsustab seda viimse võimaluseni, kuid seda ei tarvitse karta. Tähtis ei ole ideaalne väline kujutus ega tehnika, kui-võrt ülesande olust arusaamine igal üksikul juhul. See on nii-öelda visand — skemaatiliselt väljendatud mõte.

Samus kompimise teel vormi tundmaõppimise viises tuleb, varasemast eest hakates, õpetada peaasjalikult sõrmiga vormi edasiandmist. Puhtmehaaniline ja vähe arendav on siledade pindade saavutamine lauale löömisega ja kõverate — käte vahel rullimisega. Samuti tuleb õpetada ainsast savitükist voolida niipalju kui võimalik, et üks töö ei oleks mitmest osast lapitud. Esiteks anda talle mõeldava asja üldkuju suuris joonis, siis

alles kõrvaldada liigsed osad ja esile tuua peenused. See on asja üldvormi tabamise oskuse arendamise huvides ülitähtis. See võte on kasulik ka edaspidises elus — õpetab hoiduma väiklusist, mis seltskonnale kahjulik.

Teisest küljest nõuab savi ise kui aine ühest tükist voolimist, sest et kuivades eralduvad juurdepeandud osad tööst. On ju võimalikud juhud, et materjali tuleb puudu või mõni peen üksik osa eraldi teha; sel korral võib neid põhivormile hästi külge määratult juurde panna.

Kui laps on ühel ajal peatunud või ei ole kaua enam voolinud — on kasulik õpetajal näiteks võtta tükike savi ja midagi uut voolida.

Selles kui ka järgnevais näiteis tuleb hoiduda laste tööle omasest peenest masstaabist. Parajaks suuruse vahekorra mõõduks olgu ta rusikasuurune savitükk.

Kui väikestele lastele savi antakse, ei küsi nad kunagi mingit töö-abinõu. Nad teevad kõik vaid sõrmiga. Ei tarvitse steek'i kui vormi tundmaõppimise arendamisele vähekasulikku töö-abinõu peale sundida. Õeldust ei järgne veel, nagu oleks keelatud steegi tarvitamine, mida soovikorral võib kasutada.

Nii siis enne-kooliealises, s. o. 9.—10. eluaastais, olgu voolimine vabasisuline, oma tahtmise, kujutluse järele ja illustreeriv. Need, kui sissejuhatavad tööd, on sillaks lapse loomingult süstemaatilisele koolis õppimisele.

Voolimine õpilasiga.

Oleme jõudnud koolieani, s. o. 8.—9. aastani. Siin algab juba süstemaatiline õppetöö, järjekult peab olema ka voolimises mingi järjekord; et täiendada õpetamist, sealjuures õpilase nägemistajumusi liigsega koormamata, peab klassifitseerima ümbritseva looduse vorme.

Pikkamööda tuleb avada laste silmi vormide ilule looduses ja kunstis; arendada neis usku oma võimistesse ja järk-järgult

raskenevate ülesannetega õpetada aru saama kunstiteoste sügavusest.

Voolimine-mäng muutub siin tõsiseks, sageli kestvalt kütkestavaks tööks.

Nagu oleks see täna, näen oma 14—15-aastaste õpilaste rühma, kes paar tundi järgemööda järelejätmata mõnd hobust või koera voolivad. Nad teadsid väga hästi, et see töö ei ole numbri jaoks, kuid kasutasid õhinal iga silmapilku, ka pärast tundisid, ja kahjatsesid üliväga, et voolimiseks määratud aeg nii ruttu möödus.

Siis nägin lõpuks, kuidas nad tehtud tööd skulptuuri seisukohalt arvustasid. Ja see oli mulle kõige hinnalisem. Avada silmi ja oma tööd armastama panna — on õpetaja väärilisem ülesanne.

Milline süsteem olgu voolimises?

Eelmises peatükis kõnelesin enne-kooliealiste laste voolimisest. Kuid kooli võivad tulla ka otse perekonnast lapsed, kes vahest kunagi savi kätte pole saanud. Ja kuigi nad varemini on voolinud, ei või siiski kohe esimesest tunnist anda teie süsteemi järjekorralist ülesannet. Ent siin, koolis, tuleb mõelda, kuidas siduda kodust, vaba voolimist-mängu ja kooli järjekindlat õpetamist.

Seega tuleks jätta esimeste voolimistööde aine valik vabaks, kujutluse järele ja kergesisuliselt illustreerivaks. Üldse neil kahel viimasel peab olema kindel koht voolimises kogu kooliaja kestel.

Kujutluse järele voolimist võib siduda loodusloo, maa-teaduse, ajaloo ja teistes tundides läbivõetavate ainetega. Ei pea kartma voolimise järeleaitavat osa.

Kõigi õpitavate ainete konkretiseerimine voolimises on üliskasulik ja väärtuslik, sest ta on suurimaks abiks aktiivsuse kasvatamisel.

Olgu isegi neis töis täpsus ja konstruktsioon esimesel kohal, millised omadused tulevaid kunstitöid ei sega. Mitte-

asjatundjaile pean seletama, et konstruktsiooni all mõistame asja ehitamist. Nii, õppides vormi, peab jälgima ta üksikute osade suurusevahekordi, nii suuruses, übermõõdus ja kokkupanekuis.

Nende töödega kujutluse järele võite kontrollida õpilaste tähelepanelikkuse iseloomu ja tasapinda. Kui mõne mesiniku juures käimine ühes õpilases äratab mesipuude, teises mesilase ja kolmandas mesiniku enda, võrguga peas, voolimise himu, on selge, millele kellegi tähelepanu pöördus, millisest küljest ta vaadeldavale esemele lähenes. Ühe õpilase töös leiata pealiskaudsust, kuna teises näete sügavat järelemõtlikkust.

Seega jäägu ka koolis esimesed voolimistunnid lastele *vabaks tööks*.

Väga vähesed küsivad, mida voolida — suurem osa on leidlikud ja asuvad kohe tööle. Pea ilmuvad igasse klassi nurka seemed, koerakesed, majakesed, inimesed, nõud ja mänguasjad. Mõni voolib enesest, loob kujutust, kuna teine püüab tuntud asja meelde tuletada ja savis edasi anda. Algatusvõimetuile lastele võib selleks tunniks mitmesuguseid asju kaasa tuua: mänguasju, puuvilja, loomade kujutisi.

Piiratud tundide arvu pärast ei saa seks vabaks tööks palju aega määrata, siiski on väga soovitav mõnikord vaba ülesande valik. Ent alati vaid ülesannete järele töötamisega piirame õpilase loomisvõimet. Ajuti tahavad nad väljendada omi mõtteid ja kujutlusi, mida peab toetama, ja sageli luuakse neil tundidel võrdlemisi omapäraseid ja ilusaid asju.

Järgmisi tunde võib kasutada eelmiste töödega lähedas ühenduses seisvaks illustreerivaks voolimiseks.

Illustreerimisküsimus on uus joonistamistundidel, seda enam voolimises. Muu seas on ta elavaim osa nooremaile õpilasile. Hästi valitud ja kogu klassiga peenusteni läbitöötatud ainet käsitletakse suure huviga. Ta annab häid tagajärgi.

Nooremaile on ülesannet parem jutustada kui lugeda; nad kuulavad meeleldi ja tähelepanelikult. Pärast jutustamist

tuleb neid küsimuste varal viia jutustuse huvitavama koha leidmisele, mis voolimisele aineks. Vahest tuleb kõnelda ka voolitavate asjade kujust, nende suurusevahekorrist ja värvusest.

Sageli juhtub, et peab lastele näitama mõnd neile vähetuntud asja, mida nad mõtlevad voolida. Kohasem on näidata elusat objekti, nii näiteks, kassi või kana; kui see mõnel põhjusel võimatu, näitame pilti. Ja meeeldi joonistab mõni õpilasist teistele vähetuntud asja kujutise klassi tahvlile. Peale seda algab töö.

On ju võimalikud ka sääraseid tööd, mis illustreeriksid koolis läbivõetavat. Näiteks peale jutuajamist vanast linnast või mõnest ehitiste kogust, ka kirikuist, tehke ettepanek midagi kõneldust ühiselt voolida.

Ei paku vähem huvitavat ainet voolimiseks ka jõulu ja lihavõtte muljed. Nooremate klasside õpilased voolivad iga-suguseid pühade-maiustusi, mune, jõulupuu-ehteid jne.

Illustreerivat voolimist võib läbi viia, nagu enne tähendasin, ühiselt. Sealjuures tekkinud võistlus ja püüe, et töö satuks üldisse rühma, sunnib tähelepanelikum olema teiste tööde suhtes, hoogsamalt töötama ja oma jagu kokkukõlla viima teiste töödega, et kinni pidada üldisest iseloomust, suurusest jne.

Peaa kohaseks tähendada, et sageli ülihuvitavaid tagajärgi saavutavad täiskasvanud kursuselased illustreerivas voolimises. Ainsast näitest juba näeme savist illustreerimise huvitavat lihtsust ja kättesaadavust, kuna joonistamises suured seda raskustega teevad.

Asun kooli põhivoolimise — *loodusest voolimise* — käsitlemisele.

9.—10. aasta vahel ilmub õpilases vaatlemis-, võrdlemistung ja iga üksiku vormi individuaalsete omaduste tähelepanemine.

Ta ei rahuldu enam vaid kaudse visandiga. Siis peab andma loodusest voolimise aineks asju, mis viivad järjekind-

lalt raskeneva ülesandena õpilast tõsisele kunstilisele tegevusele.

Kui anda õpilasele endale vabadus aine valikus, võtab ta vahest üle jõu käiva ülesande ja kaotab tahtmise töö jätkamiseks. Näiteks, teeb inimese pead, kuna vahest tammelehe või mõne looma kujutamine oleks talle jõudumööda. Ma ei taha seega öelda, et valitsegu mudelite valikus vali süsteem. Sageli on väga kasulik anda õpilasile aine valikus vabadust.

Üle minnes loodusest voolimise küsimusile peatun mudelitel. Mittekunstnikele olgu tähendatud, et mudeli all mõistame õpilasile voolimiseks ettepanud asja, seda, mille kuju nad peavad savis edasi andma.

Mudelit üles seades sageli ei mõelda, kas ta huvitab oma välimuse, materjaliga ja oleks õpilasele lähedane.

Peeti silmas vormi ilu, ta kasu ja vastavat kohta õpetamise järjekorras, nimelt seda, mis alles arenemata õpilase maitsele vastuvõtmatu.

Soovitan tõsiselt kõrvale heita kõik kunstlikud pappmassist, papist ja puust valmistatud mudelid, sest kõik need papist ehitised ja vaasid ei ärata õpilasis vähimatki huvi, kuigi mõnd ajaloolist eset, nagu majariistu, peaehteid ja sõjariistu imitatsiooni näol võib anda.

Siiski peab eelistama asju ümbritsevast tõelisusest, ja kui tarvilik — olgu mudeliks tõeline mänguasi, mõni asjake kirjutuslaualt, või elus kass ja koer.

9—10-aastane laps ei mõista veel puhta vormi ilu ega lepi sellega kunagi, et päris pirni järele on raskem voolida kui kipsist.

Mudeli hindamisel, kuigi voolimiseks, ei rehkenda ta üksi vormi mõistetega, vaid arvestab ka asja värvust ja isegi maitset. Ja olgu nii. See ei sega tööd, ja laps teab, et kogu teda ümbritsev ilm võib voolimiseks ainet pakkuda, ent mitte vaid kellegi valmistatud ja valitud mudelid. Plastilisest ilust

arusaamiseni ja antiik-kunsti puhaste vormide nautimiseni nende arusaamine ei küüni.

Nagu loodusteaduse õppimine algab harilikest loodusenähtusist, maateadus — enne kodulinna ja ta lähema ümbruse tundmisest, nii algab ka voolimine meid ümbritsevast olukorrast ja loodusest lihtsamate vormide tundmaõppimisega, mis õpilasi aja jooksul viib vormi, kui niisuguse, tundmisele ja nautimisele, olenemata ainest, millest ta valmistatud.

Veendusin ses katsete varal. Õpilased, keda ma alamais klasses ei saanud kipsi järele voolima sundida, valisid vane-masse klassi jõudes ise voolimiseks väljapandud esemete hulgast kipsist mudeli. Joonistamise ja voolimise õpetamisel etendab mudel tähtist osa; ta võib õpilast tööle õhutada või koguni eemale tõugata.

Peab nimetama veel üht asjaolu. Loodusest voolimisel on soovitav, et igal õpilasel, vähemalt igal laual seisaks üks mudel, et igaüks võiks teda näha ja katsuda.

Et neid niisugusel korral väga palju tarvis on, võib lasta õpilasil tuua kodunt asjakesi, millede hulgas leidub sageli kenu kujakesi. Peab veel tähendama, et iga mudeliks seatav asi olgu kõige oma lihtsuse juures konstruktsioonilt õige, muidu võib õpilasel tekkida vormist valekujutus.

Kui igal õpilasel on oma mudel, tundub töös mingisugune intiimsus, mis lastele eriti veetlev.

Loodusest voolimisele ainete kogumiseks võib kasutada jalutuskäike ja ekskursioone ning peab oskama kõigest mitmekesisest taimestikust, loomist ja tööstus-saadusist valida voolimiseks kohasemaid vorme.

Voolida tuleb vastavas masstaabis, mõnel juhul ka suuremalt — tähendab, tuleb valida parajas suuruses mudel.

Millises järjekorras peab tundma õppima asju meid ümbritsevast loodusest? Kuidas neid rühmitada voolimiseks?

Kõige kohasem oleks muidugi voolimist ühendada joonistamisega ja vormi tundma õppida kahel teel — joonistamise ja voolimise abil.

Seepärast rühmituvad tüübilised põhivormid samuti kui joonistamises.

Ütleme, et tahate hakata voolima *kerakujulisi* esemeid.

Tooge klassi pall, apelsin, õun või muu sarnane asi; vaadeldge seda ühiselt; tehke kindlaks küsimuste teel kera erinevad omadused ja siis juhtige laste tähelepanu iga üksiku mudeli iseärasustele. Peale seda jagate nad õpilaste vahel ja lasete viimaseil neid looduse järele edasi anda. On kasulik laste nähes üht neist asjust näiteks voolida. Seal näevad nad, et vaid sõrmede abil peab leidma enne üldise kuju ja pärast esile tooma peenused. Tuletage jälle paari sõnaga meelde, et õpilased ei rulliks savi laual või käte vahel, vaid töötaksid ainult sõrmiga. Esimese töö puhul on tähtis mudeli edasiandmisest õieti arusaamine, et õpitaks vormi iseloomu tabama ja määrama, mis tas tähtis ja mis kõrvaline; mis edasiantav või ärajäetav. Näiteks on päris mõttetu hakata välja töötama mõne linnu või looma juures sulgi ja karvu, kui linnu ja looma kuju alles tabamata.

Ses suhtes ongi väga kasulik näide õpetajalt, kuidas teotseda kätega jne. Peab hästi meeles pidama, et käte liigutused olgu töö juures ikka vormi või koe suunas. Lastel võib ärgata soov voolida klassis puuduvat kerakujulist asja. Tehku nad seda mälestuse järele. Sageli kalduvad nad õpitavast vormist kõrvale või lisavad midagi juurde; voolisid, näiteks, lehti puu- ja juurviljale. Minu arvates ei tule seda keelda, kuna ta enesest asjale kahju ei tee.

Järgmiste tundide kavas olgu juba *silindrilised* asjad: küünlad, kruusid, küünlajalad, värvituubid ja muud.

Koonusekujulisist asjust võiks nimetada lehtrit, pudelit, porgandit, rõigast, kuljust jne.

Prismat ja kuupi meeldetuletavaid asju, oma vormide kombinatsioonelt keerulisemaid, võib käsile võtta peale kera-, silindri- ja koonusetaoliste asjade.

Nende vormide motiividel võib voolida kastikesi, karbikesi, maju ja raamatuid, mille järel lapsi harilikult valdab iga-suguste majade tüüpide, tornide ja losside voolimise palavik.

Enne tööle asumist kõneldi mitmetüübilisist ehtisist, majade katuseist, kindlusemüürest ja nii õpetaja kui ka õpilased tegid neisse küsimusisse puutuvaid visandeid; nii omandab mõni töödest väga piltliku iseloomu: torni kõrvale tekib, näiteks, vahimajake, sillake üle vallikraavi jne.

Põhivormide tundmaõppimisse kuuluvad veel ellipsi- ja ovaalikujulised asjad, nii ploom, sidrun, kõrvits ja sellekujulised nõud. Üldse on neid vorme meie ümbruses vähem.

Seeni voolivad mitme-ealised lapsed alati heal meelel. Nad on enesest tänuväärt aine, kuid nõuda, et nende juures esile toodaks ka liike eraldavaid omadusi, võib alles kauemate kogemuste järele. Seal tuleb hästi jälgida seene iseloomu ja seda, et ta ühest tükist oleks voolitud, vastasel korral kukub kuivamisel seene ülemine osa ära.

Lapsed armastavad neid rühmadena kujutada ja sageli väga huvitavalt. On kasulik lasta neil endil kokku seada kaasatoodud seenist rühm voolimiseks; see aitab kaasa maitse arendamisele.

Varemini-nimetatud põhivormest on minu arvates küllalt, et üle minna neist koostuvate segavormiliste asjade voolimisele, millest võiks nimetada kannukesti, pudeleid, mänguasju ja mitmesuguseid tarberiistu.

Kõigi nende asjade terves ümbermõõdus edasiandmine on lastele kaunis hõlpus ja on eelkäijaks teisele — *reljeefsele* — *voolimisviisile*.

Reljeef on ju enesest joonise ühendus voolimisega, seepärast on nõutav selle töö juurde asujailt teatud määral

joonistamisoskust. Peale selle on algajal raske aru saada reljeefi mitmesuguseist astmeist ja tasapindade üleminekuist.

Esimesiks katseiks on parimad mudelid kobrulised lehed, esiti lihtsate, sirgete, pärastpoole hambuliste äärtega. Neid leidub igal pool, kuid tuleb tähele panna, et alal hoiduks lehtede kuju, sest sageli on kobruline leht nii rõngas, et arugi ei saa, millisele puule või põõsale ta kuulub. Head on värskest murtud takja-, sireli- ja haavalehed; nad ei närtsi liiga ruttu ega kaota seega niipea oma reljeefisust. Mõni leht on huvitav pealmise, teine jälle, näiteks takjaleht, alumise poolega. Huvitavad on ta teisel küljel olevad tugevad sooned.

Iga õpilane võib seada lehte voolimiseks enda ette lauale oma tahtmise järele.

Tööd algame nii, et teeme sõrmepaksuse savitahvlikese ja joonistame sellele steegi teravama otsaga üldjoontes lehe kontuuri. Siis lisame sellele joonisele kohati savi kõrgendamiseks niipalju, kui loodus seda nõuab. Ütleme, näiteks, et lehe alumine, parem äär on tugevamalt tõstetud — tuleb sinna kõige rohkem savi juurde lisada; ja kui ta pahem ülemine äär on lauaga ühel tasapinnal, ei puutu me esialgu seda kohta, s. o. ei lisa midagi juurde. Ühe sõnaga, tuleb hästi tähelepanelikult järele vaadata ja voolimises edasi anda, kui võrt üks äär on teisest kõrgem või madalam ja kas laskub ta järsult või pikkamisi. Lehe väljatöötamist tuleb alata ikka kõrgemast kohast. Üksikasjad tulevad seniks kõrvale jätta, kuni on leitud kõik kumeruste vahekorrad.

Õpilased teevad lehesooni harilikult steegiga. Pöörake nende tähelepanu sellele, et kui sooned kompimisel ei ole tunduvad, siis neid ka ei tarvitse teha reljeefis ega soontena.

Üldse tuleb voolida seda, mida tunneme kompimisega, ja peame õppima eraldama viimast sellest, mida näeme.

Edaspidi võib voolida terveid oksid, oksid kändide ja puuviljaga. Lõpuks moodustavad leht ja oks ühe terviku tahvliga, millele nad voolitud.

Talveks peab varustuma selle materjaliga juba aegsasti, s. o. suvel. Kuivatatud oksid tuleb harilikult lihtsustada, liigseid vormi vähem iseloomustavaid lehti ära rebida.

Säärased tööd osutuvad loomulikuks üleminekuks kipsornamendi voolimisele. Siinjuures oleks kohane lausuda mõni sõna ornamendi iseloomust ja tarvitamisest, lae, karniiside ja sammaste ilustusist.

12—14-aastaste lastega võib julgesti kõnelda sellest, kuidas ümber töötatakse ja lihtsustatakse taime- ja loomakujutisi kaunistuste jaoks. Et öeldut tõendada näitlikult, kat-sugu õpilased kohe ise kokku seada mõnd ornamendi varemini voolitud ja käepärast olevaist vormest. Need katsed võivad areneda eriliseks *dekoratiivseks* voolimiseks.

Võib anda ülesandeid, näiteks, mõnest teatud taime või looma vormist kokku seada lambijalga, tuha- ja soolatoosi või küünlajalga, mis kaetud reljeef-ilustusiga.

Taimile järgnevad loomavormid.

Nüüd, kust võtta neid mudeleid? See on tõesti tähtis küsimus.

Elusaist loomist üksi ei jätku ja tuleb tarvitusele võtta ka mudeleid, mida ei ole isegi eriteadlasel-õpetajal alati küllalt kohases valikus. Illustreerimisel on väga tähtis, et õpilased oleksid voolinud loodusest mõnd nende töödes tarvilikku looma, nagu hunti, karu, rebast ja jänest. Tulevad meelde laste mänguasjad, kuid nende valimisel peab olema väga ettevaatlik, sest sageli on lihtsamast aimest valmistatud mänguasjad anatoomiliselt valed. Häid kujakesi on kipsist, terrakotast, portselanist, malmist, pronksist ja sageli ka puust. Puudugu peenused — olgu vaid anatoomiline tõde!

Heaks voolimismaterjaliks on veel kalad, vähid, sisalikud, kilpkonnad ja tigukarbid; üldse tuleb valida asju, mis eriliste peenusteta ja savis läbiviidavad.

Elusa looduse mudelina kasutamine ei ole teostamatu mõte, nagu näib paljudel. Mul isiklikult on olnud juhuseid

üles seada klassis joonistamiseks ja voolimiseks elusat rott, merisiga, kodujänest, kassipoegi ja vähki, mõnd vabaduses, teisi puuris.

Kirjeldamata huviga tervitavad õpilased haruldasi võõraid. Kui hoiatate enne lapsi, et loomake ehmu liigsest mürast, näete kohe, et üldist klassi korda ei rikuta ja igaüks püüab tabada soovitatavat liigutust. Muu seas tuleb lastele öelda, et elav mudel end iga silmapilk võib liigutada, millest aga ei tarvitse kurvastuda, — ümberpööratud, sel juhusel tuleb kasutada looma iga liigutust ja poosi, et vormi igast küljest edasi anda. Kodujänese puur asetatagu keset klassi nähtavale kohale, kuna vähid võivad lebada laudadel õpilaste ees, savitükil.

Sel voolimisastmel peab õpetaja ise tehniliselt hästi ette valmistatud olema. Siin osutuvad nii kips kui kunstiteosed voolimiseks sündsateks mudeliteks.

Käesoleva voolimisastme ülesannete ja tööde iseloomu tõttu juba ei jätku ainult ühest õppetunnist. Voolitagu harve-mini, see-eest aga kaks tundi korraga, — muidu tuleb õpilasil oma poolikuid töid, märja kaltsuga kattes, alal hoida järgmise tunnini, mis koolioludes tülikas. Tuleb hoiduda liiga keeruliste ülesannete valimisest, mis tööd pikale venitab.

Loomade — koera, hobuse, kitse ja orava — kujutisi võib voolimiseks üles seada kipsist ja täistopituid. Nende üksikute loomade kujutamisest läheme üle rühmade voolimisele (kari hobuseid, jälgi otsijad koerad). Selle järel tulevad inimese üksikud kehaosad, rinnakujukesed ja terve kujutus, millised tööd juba kuuluvad keskkooli vanemate klasside õppekavva.

Mudelite valimisel peatuvad õpilased enamalt jaolt inimese näo kipsist kujutamisel, mida edasi anti 4 tunniga. Nii siis lõpetan oma kava maskide loodusest voolimisega ja inimese — kipskujude järele.

Mõtlen, et oleks huvitav ja annaks häid tagajärgi rutuliste visandite tegemine poseerivaist kaasõpilasist. Vanemais

klasses võiks mõni neist poseerida seistes, istudes või lamades, nagu joonistamise tunniski.

Ühe tunni jooksul jõuab teha kaks säärast kujutist, sest ei ole koguni tähtis edasi anda käte, jalgade ja näo peenusi, vaid keha suuruse vahekordi ja liigutust ennast.

Üksikute osade (nagu hobuse pea, orava saba) kinnitamiseks peidetakse savvi traate või püstitatakse pulki, mida hüütakse karkass'eks. On muidugi soovitatav klassis töötamise puhul katsuda läbi saada karkassita ta tülikuse pärast, pealegi pragunevad need tööd toe tarvitamise puhul kergemini.

Peente jalgega loomile, nagu hobune, tuleb jätta osa savi toeks kõhu alla või panna voolimise ajal sinna eraldi savitükk, mille töö valmisaamise ja kuivamise järel ära lükkame.

Sel tööastmel ei lepi me üksi looma vormide pealiskaudse edasiandmisega, vaid nõuame juba täpsamat kujutamist. Võib silmas pidada isegi kunstilisi nõudeid.

Käesoleva raamatu leheküljil lähenen ma voolimisele kui ainele, mille ülimalt sihiks kunstilise hariduse saavutamine, vormi-ilu mõistmine ja selle igakülgset tundmaõppimine.

Ei saa tähendamata jätta, et voolimine leiab ka teistes ainetes laialist tarvitamist selgitava ainena. Nii võib maateaduse õpetaja ka maa algkoolis ülesandeks teha oma ümb-ruse reljeefpinna tähelepanelikult vaatlemist, et seda pärast ühiselt edasi anda savis. Savi abil on lastele hea selgitada mägede, jõesängi ja ta harude ehitust, mis võimaldab kokku seada reljeefkaarte.

Rikkalikku kujutamismaterjali annab mõni muistne linnake, varemed, kivimurd, aed mesipuudega, näitus ja muuseum.

Olen näinud sellelaadilisi väga huvitavaid töid, mis kujutavad mõnd vana kirikut või ajaloolist eset. Peale otsese praktilise kasu jääb sellest tööst veel hinnaline näitlik õppeabinõu.

Ajalooliste, maateaduse ja koduloo piltide või üksikute asjade voolimiseks võib kasutada jooniseid, kuigi seal kujutatavast asjast näeme vaid üht külge, mille tõttu saame umb-

kaudse kujutuse, mis ka eriteadlased laitnud. Kuid üldise arendava töö mõttes on sel õppeviisil oma head küljed. Säärane töö nõuab tähelepanu koondamist ja enam tekstisse süvenemist.

Voolimisel on soovitatav ja isegi möödapäästamata õpilaste rühmadeks jagamine, mis tingitud esiteks mudelile võimalikult lähedal olemise tarvidusest ja teiseks — õpilaste mitmekesiseist võimisist, eriti vanemais klasses, ja sümpaatiatundest ühele või teisele ülesandeist. Ühed, näiteks, on huvitatud loomade kujutamisest, teised inimesist, kuna kolmandaid on vallanud ornamentaaltööde hoog.

Seega lõpetan oma äärmiselt piiratud aja juures üldhariduslikes keskkoolis minu läbiviidud voolimiskava kirjeldamise ja usun, et eriteadlased-skulptorid ei tee mulle etteheidet seepärast, et soovitan joonistamisõpetajaile, vanemaile ja pedagoogele, mittekunstnikele, viia voolimine laste õppekavva kodus ja koolis.

Sest vaevalt usutav on, et saame niipea kõigisse koolesse eriteadlasi voolimisõpetajaid; seni võib iga kasvataja, eriti joonistamisõpetaja, eduga alal hoida ja arendada lastes hõõguvat kunstilise loomistarbe sädet.

Igatahes vaatleb inimene, kes kordki voolimise alal on teetsenud, huviga ettejuhtuvat skulptuurteost.

Veel mõni sõna tundide organiseerimisest koolioludes.

Niipea kui mainime voolimist koolis, tekib tahtmata küsimus: kui palju ja milliseid tunde määrata sellele ainele?

Mõnes koolis voolitakse vaid alamais klasses, kuna vanemais selleks tööks aega ei ole jäetud, millist ajajaotust ma loen ebaõnnestunuks. Jääb mulje, et ainult niikaua on selle aine õppimine lubatav üldhariduslikus koolis, kuni vormi edasiandmine on naiivne ja primitiivne; kõnelda selgesti sel keelel, mis vast vanemais klasses võimalik, näib lubamatu.

Oleks õige voolimist läbi viia igas klassis. Harilikult võetakse voolimistunnid joonistamiseks määratud ajast, et ta

viimase kavva on mahutatud. Et joonistamiseks määratud 2-st tunnist nädalas on isegi vähe, on loomulik, et voolimiseks vähe aega üle jääb ja üle ühe või kahe korra kuus töötada ei saa. Palju aega nõudvaid ülesandeid muidugi läbi viia ei saa. Iga alatud töö tuleb lõpetada samal tunnil, sest võimatu on suuremat hulka neist niiskelt alal hoida. Arvestades külma talve tuleb voolimisest kesktalvel mõnel ajal loobuda, sügisel ja kevadel selle eest enam töötada.

Suvel töötavil koolidel on piiramata võimalus kasutada voolimist ja materjali külluse tõttu läbi viia suuri töid.

Klassi oludes on parem piirduda nii sisult kui ka vormilt vähemate ülesannetega.

Võrdlemisi tähtsaks osutub tööde alalhoidmise küsimus.

Kõik õpilased hindavad väga omi töid ja soovivad neid tingimata alal hoida; teisest küljest aga on see võimatu materjali kokkuhoidmise tõttu, pealegi on suur osa neist alalhoidmiseks ebaõnnestunud ja tulevad hävitada.

Kuidas toimida niisugusel korral?

Parim pääsetee sellest seisundist on, kui õpetaja selgitab, et kuigi töö ei õnnestunud, siiski tast teatud kasu oli, ja õpilane hävitab ise oma töö, ent kibedusetundeta.

Kunagi ei tohi tööd purustada sõnalausemata autori enese nähes; kui mõni neist tulebki õpetajal uuesti saviks muljuda, siis tehtagu seda õpilase äraolekul.

Kui on kogunenud juba suurem hulk töid, võib neid rühmitada ja pildistada klasside järele.

Et hõlbustada väikeste tööde pildistamist, tuleks tarvitada mingit kilpi, millel põigiti kitsad pulgakesed. Sinna mahub palju töid, nad on kõik ühel pinnal ja ei varja üksteist.

Mis puutub klassi sisseseadu voolimise ajal, oleks soovitatav, nagu juba varemini tähendasin, seks eraldi klass, kõrgete laudadega, et saaks töötada seistes.

Sealsamas võivad asuda savikast, kätepesemis-riist ja mõned riulid tööde alalhoidmiseks. Võib aga ka igas klassis voolida.

Harilikult tarvitatakse voolimise aegu määrdumise ärahoidmiseks papitükke või lauakesi.

Igale õpilasele antagu vähemalt ta rusika suurune tükk savi, ja vanemais klasses olgu seda külluses, sest materjali puudus mõjub halvasti töösse. Selle puuduse tõttu harjuvad õpilased oma töid liialt siluma, neis peenusi välja tooma, kuna elava loova tööna näib ikka see, mis jäänud vaba inimese kätetöö jäljed. Seda peab klassis sageli meelde tuletatama. Ka steek antagu õpilasele selle tingimusega vaid, et enne ta tarvitamist leitagu võimalikult õige üldkuju.

Asja üldise kuju iseloomu peab alati kindlaks määrama enne igasuguse töö algust. On soovitav, et õpetaja teeks seda õpilasega ühel ajal, s. t. vooliks eseme skeemi õpilaste nähes. Muidugi igal õpetajal ei ole see võimalik, kuid harjutuste teel võib seda täielikult ära õppida.

Voolimise iseõppimine.

Usus, et mu raamat võib sattuda kaugemasse maanurka paisatud pedagoogi või vanemate kätte, kes ei tunne voolimistehnikat, pean oma kohuseks anda mõnd juhatust selle aine iseõppimiseks.

On vähe veel sellest, et loetakse läbi raamat, lepitakse isegi temas esitatud kavaga, — peab siiski ka ise voolima.

Kunsti õppimises ei ole küll niivõrt tähtis jutustus kui näide, ent ma püüan sellest hoolimata selgitada kõike võimalikku.

Esimene küsimus — kas õppida üksikult või rühmas. Minu arvates on õpetajata kasulikum mitmekesi õppida. Võib

olla, et mõni neist on juba vähe voolinud, kursusest osa võtnud ja võib oma teadmisi teistega jagada. Ja lõpuks igas rühmas on ikka mõni andekam, kes aina oma eeskujuga teisi nõrgemaid sütitab; ühe sõnaga — võib üksteiselt õppida.

Kuid millest siis alata ja millist sihti jälgida?

Soovitan alata sellest, mis on enam käepärast. Voolimistehnikas teatud oskust saavutada soovijale täiskasvanule ei ole alguseks tarvilik illustreerimine ja tööd kujutluse järele. Tuleb pöörduda looduse kui ülimala õpetaja poole. Looduse all ei mõista ma üksnes elusaid olevusi, ent ka tarbe- ja mänguasju, puu-, terrakota-, pronks-, portselan- ja malm- asjakesi.

Võetagu tükk savi ja voolitagu teetass, soolatoos, tindipott või kirjapress, peale selle on igaühel võimalik leida lähemast ümbrusest aedvilja ja seeni. Alguseks piisab sellest ainete tagavarast, ja töö võib isegi saada kaasakiskuvaks. Nii, näiteks, on huvitav voolida valmis kõrvitsat, õunapuukoosa õuntega ja muud.

Peale selle n. n. elutu looduse võib üle minna elusale, millist materjali leiata samuti jälle külluses. Toolil või kastil kerratõmbunult lamav kass või koer; kodujänes, jalutuskäigult kaasatoodud sisalik või konn; lõpuks koduloomad ja linnud: kanad, haned, pardid, kitsed, sead, lehm, hobune. Viimasena inimene ja ta üksikud kehaosad — ent kõigi eespool-nimetatud mudelite voolimisega õpite vormi edasi andma.

Tehnika suhtes kordan sedasama, mis eespool õpilasiga: peab hoiduma alguses pisikeste asjade voolimisest; alati seada esimeseks ülesandeks asja üldise iseloomu kindlaksmääramine, kõrvale jättes peenusi; ei tohi siluda liialt oma töid, et nad ei jätaks treitud asjade muljet.

Asudes esimest korda loodusest voolimisele peate valima enda jõu kohase mudeli. Kas algate elusast või elutust loodusest, pidage meeles ikka üht seadust, et esimesena annate

edasi antud asja üldise, vahest õige jämedalt väljatöötatud iseloomustava vormi. Ütleme, näiteks, et voolite karu. Esiti määrate kindlaks kogu keha massi, millesse mahuvad jalad ja pea, arvestamata jalgadevahelisi tühjusi, ja saate algskeemi, nagu puuvoolija, kes raiub enne puust umbkaudse kuju ja hakkab vaid pikkamisi välja tooma üksikuid osi.

Karu kuju peenuste väljatöötamisel ei tarvitse sugugi püüda välja töötada karvu, nagu see harilikult lastel moeks. Võib tõmmata vaid paar joont sõrmiga selga mööda küljilt alla, karvade suunas. Seejuures tuleb arvesse võtta looma kehaehitust ja lihaseid, mõnd luud reljeefsemalt esile tuues, ära tähendades ka sisselangenud kohti kõhu ümbruses. Kuid kordan, et teie luu vorme otsiv käsi peab liikuma karvade kasvu suunas. Teisel juhul, kui, näiteks, voolite inimese keha, teeb käsi liigutusi lihaste suunas.

Enesestmõistetav, et asjaarmastajal on eriteadlase juhteita raske kõigest sellest aru saada, ent loodan siiski, et voolimisest huvitatud ise töö järjekorralise arenemisega läheneb neile võtteile. Loodusest voolimisega peab peaasjalikult õppima aru saama, mis on antud vormis tähtis, oluline ja mida võib ära jätta kui tähtsusetut, kõrvalist.

On väga kasulik teie iseseisvaid töid näidata aeg-ajalt mõnele asjatundjale; kui niisugust ei leidu, siis joonistamis-õpetajale.

Pea üht ütlemata, ärge oodatagu sellelt asjatundjalt erilisi juhatusi, ei tarvitse karta ka ta arvustamist. Võib-olla leiab ta teie töö puuduliku, teid väheandelise olevat; võib-olla ei tunne ta pedagoogilisi ülesandeid, üldse koolitööd. Selgitage talle oma sihti, et otsite vaid täielikumat vormist arusaamist.

Küsige talt nõu, kui võimalik, vooligu ta midagi teie nähes. On väga kasulik näha, kuidas töötab asjatundja.

Nii siis, voolimise iseõppijaile soovitan ma järgmist järjekorda:

Tarbeasjad: kirjapress, tindipott, soolatoos, pudelikesed, tigukarbid, seemed, aedvili, puuvili; neile võivad järgneda *lehtede reljeefid*, nagu varemini nimetasin, esiti siledaäärelised, pärast hambulised ühes okstega; selle järele *loomad* elusate ja elutute mudelite järele — koer, kass, hiir, jänes, rebane, hunt ja karu. Lõpuks paluge kedagi teile poseerida ja voolige loodusest *inimese keha* kui ka ta üksikuid osi: kätt, kõrva, jalga ja pead.

Kujutavate kunstide õpetajaile, kes joonistamist õpetavad ja ei ole voolinud, oleks soovivat töötada ka sellel alal, kui võimalik, siis eriteadlase juures.

Peale loodusest voolimise, kui juba enam vormi tunnete, on veel väga huvitav illustreeriv voolimine, ja rühmas töötades, nagu õpilasedki, võite läbi viia suuremaid kollektiivtöid.

Ent ärge valige oma illustratsioonide aineks vaid mõnd ilustust raamatust või koolitabelist. Olgu teie looming vaba ja omapärane.

Kolmandaks iseseisva töö astmeks võiks nimetada vähemate tarbeasjade vormi komponeerimist. Nii, näiteks, teete endale ülesandeks mõelda uut kuju tuhatoosi, küünlajala või tindipotile. Kujutlege, milliseist, kas lehe, lille, looma või geomeetrisist vormest ta kokku seate. Kui teete asja kuju enda väga lihtsa, võite ta kaunistada reljeef-ilustusiga. Mõtlen, et sellest kõigest jätkub töötamiseks enam kui tarvis teie voolimise iseõppimise kavas.

Kui olete nii ise töötanud, asute palju julgemini koolitööle ja näete kohe, milline aine kõlbab ja on huvitav töötamiseks. Te teate siis, millised takistused tulevad ette õpilasil ühe või teise vormi edasiandmisel ja kuidas neid kõrvaldada.

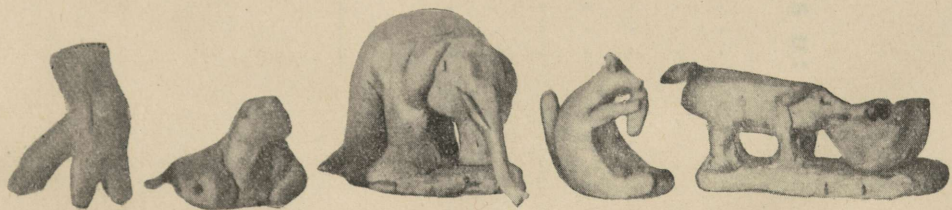
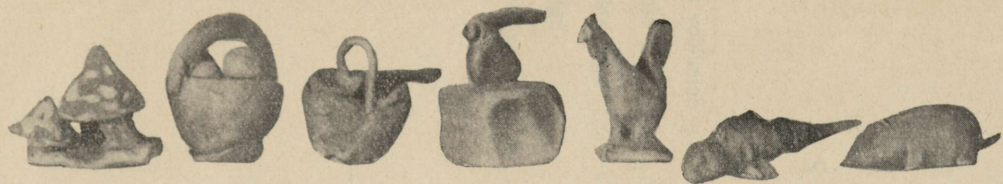
Inimese keha ja ta üksikute osade voolimisel on väga tähtis tutvuda enne plastilise anatoomiaga. Plastiline ana-

toomia vaatleb inimese keha kunstniku seisukohalt, luu ja
muskelite vormilt. Ka vastavad joonised annavad head ette-
kujutust inimese keha suuruse vahekorrist, ta ehitusest,
luukere ja muskelite kavast ühes liikumisega.

Mingisugused esimesel pilgul juhuslikud näivad kume-
rused ja lohud inimese kehas on peale anatoomiaga tutvumist
täiesti arusaadavad. Kes anatoomilist vormiehitust ei tunne,
voolib umbkaudu, kuna teine seda teadlikult teeb.

S i s u:

Eessõna	5
Laste looming ja voolimine	7
Voolimismaterjalest	12
Voolimine enne kooli-iga	16
Voolimine õpilasiga	24
Voolimise iseõppimine	38
Pildid	43—45

A

5578

i 33135964

Hind 120 marka